

1896-02-02

AFSENDER

Emil Hannover

MODTAGER

Johan Rohde

FAKTA

Dokumenttype:

Brev

Sprog:

Dansk

Dateringsbegrundelse:

Datering i brev

Omtalte personer:

Svend Hammershøi

Julius Lange

Karl Madsen

Hermann Peter Rohde

Joakim Skovgaard

Agnes Slott-Møller

Harald Slott-Møller

Jens Ferdinand Willumsen

Lauritz Zeuthen

Arkivplacering:

Den Hirschsprungske Samling

DOKUMENTINDHOLD

Zeuthen arbejder på en sammenlægning af Den frie Udstilling og Charlottenborg-udstillingen. Hannover er rasende, og mener at Zeuthen har taget ufine metoder i brug for at få projektet gennemført. Ifølge Hannover skyldes Zeuthens holdning egne personlige interesser i foretagendet. Et brev (dateret 30. januar 1896) hvori Rohde redegør for sin uvilje imod forslaget, nåede heldigvis frem tidsnok til at kunne præsenteres i forbindelse med medlemmernes afstemning om sammenlægningen, men det er endnu uvist om Den frie Udstilling kan reddes. Slott-Møllers har vist sig at kæmpe på den rette side i denne sag. Hannover benytter også lejligheden til at skælde Rohde ud for ikke at tage sagen alvorligt nok, og roser afslutningsvis hans arbejder på Kunstnernes frie Studieskolars udstilling. Karl Madsen har ikke nævnt Rohdes værker med et ord i sin anmeldelse af udstillingen. Lange har desuden bedt Hannover forhøre sig om muligheden for at erhverve nogle af Rohdes litografier, og Hannover spørger hvordan han skal betale for en reel han har købt af Rohde.

TRANSSKRIFTION

I

2/II-96

Kære Ven,

De vil af Fru Slott-Møllers

Brev¹ erfare det meste af det, for hvilket jeg skyldte Dem Regnskab.

Jeg synes, hun var bedre i Stand til at aflægge et saadant og bad hende gøre det. Min Rolle i den sidste Tid har jo som sædvanlig været udenfor Kuliusserne, og til selve Skuespillet, hvis Beskrivelse jeg mente man skyldte Dem, havde jeg jo ikke en Gang Adgang som ... Tilskuer.

Jeg havde i Mandags efter at have læst Forslagene fra Charlottenborg en lang Samtale med Zeuthen.

Han havde selv ønsket, den skulde komme i Stand. Jeg forlod ham med bitre Fornemmelser

mod ham først og fremmest,
men dernæst ogsaa mod Dem,
Willumsen etc, – paa hvem jeg
havde stølet. Først nu véd jeg, at
jeg havde ingen Grund til at spørge

[2]

mig selv, hvor mange Tunger, I,
som er mine gode Venner, har at
tale med. Men jeg véd ogsaa nu, at
Zeuthen er en Løgnhals, og jeg vil
tvinge Dem en Gang til at tro det.
Han sagde om de fri Udstillere,
at de alle som én ønskede Sammen-
slutningen. Da jeg om Dem sagde, at
De inden Deres Afrejse havde bedt
mig gøre, hvad jeg kunde, for at
hindre Sprængningen af den fri,
erklærede han det for umuligt,
thi hans Opfattelse af Dem var
den, sagde han, at De langt fra
var af de uvillige. Willumsen
beskyldte han for at have erklæret
sig tilfreds med Forslagene, og saa-
ledes var der ikke én af dem, som
jeg ansaa for rene, han ikke for-
søgte at blakke. Og han gjorde
det med saa mange af den hæderlige
Mands Slag for Brystet og Tilbud
om Eder[?], at han fik mig til at
vakle i min Tro selv paa Dem.

[3]

Telegrammet til Dem var en Følge
heraf (jeg beder Dem tilgive, at jeg
satte Dem i Udgift; jeg havde her
betalt "Svar betalt", men fik Dagen
efter Pengene tilbage, thi fordi Te-
legrammet var ønsket eftersendt i
Tilfælde af Deres Fraværelse, kunde
dets Besvarelse ikke betales her); jeg
maatte forsøge, mon det ikke var

muligt at trænge Zeuthen ud af de Løgne, hvormed han barrikaderede sig. Thi det var mig, efter at have talt med Willumsen, ikke længere tvivlsomt, at Zeuthen benyttede alle Midler for at faa denne Sammenslutning i Stand. Det er jo ganske samme Forhold, som da han i sin Tid vilde udlevere Retshjælpen og efter alle Kunstens Regler blev smidt ned af sit Formandssæde i den. Kun er der den Forskjel, at her er det endnu lettere end den Gang at øjne Maalet for hans personlige Interesse ved Sagen.

[4]

Hvis det nye Kunstnersamfund kommer i Stand, er det Meningen, at det skal have en ... juridisk Forretningsfører, og at denne vil blive Zeuthen, derom kan der vel vanskelig være Tvivl. Det, der har oprørt mig i hele denne Sag, er den Maade, paa hvilken han for sin egen personlige Interesses Skyld har været emsig for at sælge den fri Udstilling – tilmed paa skidne Vilkaar og uden at have noget Mandat dertil. De Aftaler, der foreligger mellem ham paa den ene Side og Helsted, Charlottenborgs Repræsentant, paa den anden, kender jeg ikke, men derom føler jeg mig overbevist, at de er nærmere ved at være hele og end halve. Ud fra denne Forudsætning lykkedes det mig at ophidse de fri Udstillere. Jeg sagde dem, de kunde sikkert spare sig al Ulejlighed, thi Zeuthen havde allerede solgt dem. At han

har mistet noget af Grunden under
sig, vil De forstaa, naar De i

[5]

2.

Fru Slott-Møllers Brev læser,
til hvilken beskeden Stilling man
tvang ham tilbage.

Saa instruerede jeg Slott-Møllers
paa det bedste i Fornuft og Logik,
og jeg fik hende til at tage Ordet i
Mandens Sted. Samme Formiddag
Mødet skulde finde Sted om Aftenen
kom Deres Brev, for hvilket jeg
takker Dem mangfoldigst. Tilgiv
mig, at jeg for en Gangs Skyld
saa Guds Finger i Spillet, og at
jeg derfor uddrog af Deres Brev,
hvad De skrev om Deres Uvilje
mod Sammensmæltningen og
Deres Ringeagt for Forslagene fra
Charlottenborg – og sendte
disse Uddrag til Fru Slott-Møller,
som jeg bad forelægge dem ved
Mødet. Virkningen udeblev ikke.
Det er vel nok endnu
meget tvivlsomt, ... om den fri
Udstilling alligevel kan holde.
Men den vil i hvert Fald ikke
komme til at falde uden Protest

[6]

fra majoriteten af dens Parthavere,
og moralsk er der dog nogen
Trøst i dette. Jeg haaber, De vil
gøre alt for at bevæge Skovgaard
til at blive; Zeuthen vil naturligvis
gøre alt for at bevæge ham til
at gaa. Men selv om det ikke
lykkes, og selv om han tager
Viggo Pedersen med (hvad der dog
synes meget tvivlsomt), saa

er der dog ingen Grund, synes jeg,
til at opløse den fri. Thi denne
vi jo dog i flere Aar ingen
Glæde faa af Skovgaard, som
skal dekorere Viborg Domkirke
og er engageret med andre mo-
numentale Arbejder, der ikke
kan komme Deres Udstilling
til Gode.

Efter alles Sigende var Sammen-
komsten forleden efter Mødet
den mest vellykkede, der nogen-
sinde har været. Den varede

[7]

til Kl. 4, og selv Slott-Møllers
havde befundet sig vel. For en Gangs
Skyld har de virkelig baaret sig
klogt ad, og deres Holdning i denne
Sag har gjort Ende paa den Mis-
tanke, hvormed jeg til det sidste
var vedblevet at betragte dem. –
Hermed tænker jeg, De har
tilstrækkeligt. Det gør mig jo nok
lidt ondt for Dem, at De skal døje
alle disse mange Sider. Men paa
den anden Side synes jeg, De har taget
hele Sagen altfor let og opgivet den
altfor tidlig. Hvad Deres Stemme vejer,
er set forleden Aften; De har virkelig
ikke Lov til at lade være med at
lægge den i Vægtskaalen, saalænge
denne ikke er sunken endelig
til den Side, som ern den fri Udstillings
Bevaring.

Tak saa for alt, hvad der ellers
stod i Deres Brev. Deres Liv dermed
er næsten daglig Genstand for
min hidsige Misundelse. De
lykkelige fri Mand!

[8]

Ja, den Mand løj ikke, som sagde
Dem hvor smuk Udstillingen af
Deres og Deres Kammeraters Arbejder
var. Den lukkes i Dag; jeg var
deroppe endnu i Morges og glædede
mig ikke mindst over Deres del
af Udstillingens. Aldrig har jeg set
Deres Billeder tage sig bedre ud.
Madsen har i sin Anmeldelse
i "Tilskueren" en hel Side – mest
Ros – over Svend Hammershøj;
om Dem ikke et Ord; Deres
Navn er end ikke nævnt i Ar-
tiklen.

Dog: nu er jeg igjen kommen ind
paa Ting, som er egnede til at
ærgre Dem midt i den Fred,
hvorover De saa forstaaeligt
glæder Dem. Skriv mere til mig
om den lille Gade, hvori De
boer, om Katten og Giulietta,
om forum og Sabinerbjærgene.
Jeg bliver aldrig træt af at høre
om al den Dejlighed, som i min
Erindring intet har mistet af
sin Tillokkelse.

[9]

Deres Reol klæder min Stue
smukt; mine nye Stuer er i
det hele meget pæne. Jeg har tre
af dem, alle store og gode nok
til at jeg godt kan blive her
Resten af mit Liv, hvis Skæbnen
blot vil lade det i Fred.

Maa jeg sende Dem Pengene for
Reolen, eller maa jeg betale
D dem til Deres Fader. Er det ikke
150 Kroner?

Mon jeg har skrevet til Dem,
at Jul. Lange gærne vilde eje

Deres Litografier? Han spurgte
mig en Dag, om jeg turde sige
det til Dem.

Et Rygte vil vide, at De fore-
løbig slet ikke tænker paa
at komme hjem. Mon det er
sandt? Længslen efter Dem
er i den sidste Tid begyndt at
krible jævnligen i mig.

Lev vel, vær forsigtig med
Deres Helbred og med Stegemandens
Mad. Deres bestandig hengivne
Emil Hannover

[i nederste venstre hjørne på skrå:]
verte

[10]

De vil af Fru Sl.-M.'s Brev se,
at Zeuthen mener, at hvis den fri
Udstilling skal bevares, bør den
alligevel sende Charlottenborg Freds-
betingelser, men af en saadan Natur,
at de ikke kan accepteres deroppe.

Det forekommer mig, at ...

... disse Fredsbetingelser, hvis de
virkelig skal være garderede mod
al Udsigt til at accepteres, let vil
blive latterlige i deres Fordrings-
fuldhed. Og er de for lidet fordrings-
fulde, kan de fri Udstillere jo
risikere, at de modtages. Der er
overhovedet her en vid Mark
for nye Rævestreger af Zeuthen.

¹ Dette brev kendes ikke.

Kære Dem.

De vil af Fri Slott. Möllers
Brev erfare det meste af det, for
hvilket jeg skyldte Dem Regnskab.
Jeg synes, hun var bedre i Stand
til at aflægge et raadant og bød
hende gøre det. min Rolle i den
siste Tid har jo som sædvanlig
været især for Kulisserne, og til
selv Skuespillet, hvis Beskrivelse
jeg mente man skyldte Dem, hvad
jeg jo ikke en Gang Adgang som
Tilskuer.

Jeg havde i mandag efter at have
læst Forslagene fra Charlottenburg
en lang Samtale med Zentzen.
Han havde selv ønsket, den
skulle komme i Stand. Jeg forlod
ham med bitre Fornemmelser
mod ham først og fremmest,
men dernæst ogsaa mod Dem,
Willmann etc, - paa hvem jeg
havde stillet. Først nu vil jeg, at
jeg havde ingen Grund til at spørge

84
mig selv, hvor mange Trænger, i,
som en mine gode Venner, har at
tale med. Men jeg véd ogsaa nu, at
Zenthen er en Løjnhals, og jeg vil
tvinge Dem en Gang til at tro det.
Han sagde om de frie Udstillere,
at de alle som én ønskede Sammen-
slutningen. Da jeg om Dem sagde, at
de inden Deres Afreise havde beth
mig gøre, hvad jeg kunde, for at
hindre Sprængningen af den fri,
erklærede han det for umuligt,
thi hans Opfattelse af Dem var
den, sagde han, at de langt fra
var af de uivillige. Willénusen
berøgtede han for at have erklæret
sig tilfreds med Forslagene, og saa-
ledes var der ikke én af dem, som
jeg ansaa for ræne, han ikke for-
søgte at blabbe. Og han gjorde
det med saa mange af den hæderlige
mands Slag for Renset og Tilbød
om Eder, at han fik mig til at
væbne i min Tro selv paa Dem.

Telegrammet til Dem var en Følge
heraf (iig beder Dem tilgive, at iig
satte Dem i Udgift; iig havde her
betalt "Svar betalt", men fik Dagen
efter Pengene tilbage, thi fordi Te-
legrammet var ønsket eftersendt i
Tilfælde af Deres Fraværelse, kunde
dets Besvarelse ikke betales her); iig
maatte forøge, om det ikke var
muligt at trænge Zenthen ind af
de Løgne, hvort^{med} han barrikaderet
sig. Thi det var mig, efter at have
talt med Willmussen, ikke længere
tvivlsomt, at Zenthen benyttede
alle midler for at faa denne
Sammenslutning i Stand. Det er jo
jærsk samme Forhold, som da
han i sin Tid vilde indlevere
Retsbijaelpen og efter alle Kinstens
Regler blev smidt ned af et For-
mandsraad i den. Kun er der den
Forskjel, at her er det endnu lettere
end den Gang at øjne Maalet for
hans personlige Interesse ved Sagen.

1.
Hvis det nye Kunstnersamfund
kommer i Stand, er det meningen,
at det skal have en ~~eller~~ Juridisk
Forretningsfører, og at denne vil
blive Zenthen, derom kan der vel
vanskeligt være Tvivl. Det, der har
oprørt mig i hele denne Sag, er den
maad, paa hvilken han for sin
egen personlige Interesses Skyld har
været ensig for at sælge den fri
Udstilling - Kilmus paa skidne Vil.
kaar og ^{at} indse / have noget mandat
dertil. De Aftaler, der foreligger
mellom ham paa den ene Side og
Høstet, Charlottenborgs Representant,
paa den anden, kendes jeg ikke,
men derom føler jeg mig overbevist,
at de er nærmere ved at være
hele ^{end} halve.

Ud fra denne Forudsætning lykkedes
det mig at opklare de fri Udstillere.
Jeg sagde dem, de kunde sikkert
spare sig al Ulejlighed, thi Zenthen
havde allerede sagt dem, at han
har mistet noget af Grunden under
sig, vil de forstå, naar de i

2
Hr. Slott. Möllers Brev læser,
til hvilken beskeden Skilling man
troer ham tilbage.
Saa instrueret i Slott. Möllers
paa det bestede i Fornuft og Logik,
og i gode hænd til at tage Ordet i
Mandens Sted. Samme Fornuft
møder skødt finde Sted om aften
kom Ders Brev, for hvilket i
takke Dem mangfoldigt. Tilgav
mig, at i for en Gangs Skyld
saa gode Ting i Spillet, og at
i derfor indtog af Ders Brev,
hvad de skrev om Ders Uvilge
mod Sammensmøtningen og
Ders Ringkast for Forslagene fra
Charlottenborg — og sendte
disse Udtryk til Hr. Slott. Möller,
som i bad forelægge dem ved
mødet. Virkningen indblev ikke.

Det er vel nok endnu
meget tvivlsomt, ^{om} den fri
Udtelling alligevel kan holdes.
Men den vil i hvert Fald ikke
komme til at falde uden Protest

fra majoriteten af den Partihære,
og moralisk er der dog nogen
Trøst i dette. Ij haaber, De vil
gøre alt for at bevare Skovgaard
til at blive; Zinthen vil naturligvis
gøre alt for at bevare ham til
at gaa. Men selv om det ikke
lykkes, og selv om han tager
Viggo Petersen med (hvilket der dog
synes meget tvivlsomt), saa
er der dog ingen Grund, synes ij,
til at opløse den fri. Thi denne
vil jo dog i flere Aar ingen
Gæld faa af Skovgaard, som
skal dekorere Viborg Domkirke
og er engageret med andre mo-
numentale Arbejder, der ikke
kan bremse Deres Udsejling
til God.

Efter alles Tegnelse var Sammen-
komsten afsluttet efter mødet
den mest vellykket, der nogen-
sind har været. Den varede

til Kl. 4, og selv Flott. møllers
hånd befundet sig vel. For en Gangs
Skyld har de virkelig baaret sig
klogt at, og dens Halving i denne
Sag har gjort Ende paa den Mis-
tanke, hvormed jeg til det sidste
var velblevet at betragte den. —

Hvermed tænker jeg, De har
tilstrækkeligt. Det gør mig jo nok
lidt ondt for Dem, at De skal dinge
alle disse mange Sider. Men paa
den anden Side synes jeg, De har taget
helt Sagen altfor let og opgivet den
altfor tidlig. Hvad Deres Stemme vejer,
er ret forløst en Aften; De har virkelig
ikke Lov til at lade være med at
læse den i Vests Kælder, saalænge
denne ikke er rænket endelig
til den Side, som ~~er~~ den fri Udstillings
Bewaring.

Tag saa for alt, hvad der ellers
stod i Deres Brev. Deres Liv dermed
er næsten daglig genstand for
min hidrige Misundelse. De
lykkelige fri mand!

Ja, den maalt løj ikke, som sagt
Dem hvor smukt Udstillingen af
Deres og Deres Kammeraters Arbejde
var. Den lødtes i Dag i en
Drappe end i mange og glæder
mig ikke mindt over Deres Del
af Udstillingen. Aldrig har jeg set
Deres Billeder tage sig bedre ud.
Madsen har i sin Anmeldelse
i Tilblæven en hel Side - med
Ros - over Svend Hammerskøj;
om Dem ikke et Ord; Deres
Navn er end ikke nævnt i An-
tikken.

Dag: nu er jeg igen kommen ind
paa Ting, som er egnet til at
øge Dem med i den Træ,
hvorover De saa forstaaeligt
glæder Dem. Skriv mere til mig
om den lille Gave, hvori De
boer, om Katten og Gindletta,
om fornem og Sabinerhjørnene.
Jeg bliver aldrig træt af at høre
om al den Døjlighed, som i min
Brindring intet har mistet af
sin Tilløbelse.

Ders Real blæder min Stue
 smukt; mine nye Stuer er i
 det hele meget pene. jeg har tre
 af dem, alle store og gode nok
 til at jeg godt kan blive her
 Resten af mit Liv, hvis Skæbne
 blot vil lade det i Fæst.

maa jeg sende Dem Pengene for
 Realen, eller maa jeg betale
 Dem til Ders Fader. Er det ikke
 150 Kroner?

man jeg har skrevet til Dem,
 at jeg. Længt gjerne vilde eje
 Ders Litografi? Man spurgte
 mig en Dag, om jeg turde rige
 det til Dem.

Et Rygte vil vide, at de fore-
 løbig slet ikke tænker paa
 at komme hjem. Man det er
 sandt? Længten efter Dem
 er i den sidste Tid begyndt at
 kribble jævnlige i mig.

Liv vel, vær forsigtig med
 Ders Velhet og med Nøgemaandens
 mas. Ders bestandig hengivne

verte

Emil Hannover

De vil af Høi St. M.'s Brev se,
at Zeithen mener, at hvis den fri
Udstilling skal bevares, bør den
alligevel sendt Charlottenborg Frie-
betingshus, men af en saadan Natur,
at de ikke kan accepteres deroppe.

Det forekommer mig, at ~~man~~
~~skulle~~ disse Friebetingshus, hvis de
virkelig skal være gæstet med
at bringe til at accepteres, det vil
blive latterlige i deres Forsam-
lingshus. Og er de for lidet forsamlings-
hus, kan de fri Udstillere jo
risikere, at de modtages. Der er
overhovedet her en vis mark
for nye Røvestreger af Zeithen.